לקט אמרות חז"ל רעיונות, עובדות והנהגות מגדולי ישראל, על מדות טובות שמביאות לאהבת הזולת הנלמדות מפרשת השבוע

איש לרעהו

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת
ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש ב מנחם אב תשע"ט: הדלקת נרות: ירושלים 7:00 תל-אביב: 7:15 חיפה 7:08 **מוצאי שבת:** ירושלים: 8:14 תל-אביב: 8:17 חיפה: 8:18 **ר"ת: 8:51**

פרשת מסעי

איסור חנופה

לא להחניף לרשע [ולא לשבחו על מעשיו הרעים כדי למצוא חן בעיניו]!

נלמד מהפסוק: "ולא תחניפו את הארץ אשר אתם בה כי הדם הוא יחניף את הארץ" (פרק לה-לג)

ואמרו חז"ל בספרי: ולא תחניפו את הארץ – הרי זו אזהרה לחניפין. וכתב בספר יראים (סימן נה): ציוה יוצרנו בפרשת ואלה מסעי "ולא תחניפו את הארץ" וסמך ליה "ולא תטמא את הארץ" מאלו למדנו שהמחניף נקרא מטמא את הארץ ועובר בשני לאוין "ולא תחניפו" "ולא תטמא" וגורם לשכינה שתסתלק מישראל.

כששמע יעקב אבינו על עשיו שבא לקראתו ועמו ארבע מאות איש נאמר "וירא יעקב מאד ויצר לו" (בראשית לב-ח). ותמהו **המפרשים**: מדוע ועל מה ולמה פחד יעקב הרי הובטח מהקב"ה שישמור עליו?!

ואף שפירשו חז"ל שיעקב חשש שמא נתלכלך בחטא, עדיין תמוה: מאיזה חטא גדול היה לו לחשוש בעת זו עד כדי שתתבטל ממנו הבטחתו של השי"ת?!

וביאר הכלי יקר לפי אמרת חז"ל (סוטה מא) "כל המחניף לחברו לסוף נופל בידו". אם כן חשש יעקב שמא חטא זה שהחניף לרשע בזה שאמר "כה אמר עבדך יעקב" יגרום שיפול בידו. מחטא עכשוי זה פחד יעקב ויצר לו.

ואולם לכאורה דברי הכלי יקר תמוהים, מה לו ליעקב לחשוש מהחנופה לעשיו. הרי במצב כזה של סכנה כפי שהיה נתון בו יעקב מותר להחניף, וכמו שכתבו התוספות (סוטה מב: ד"ה כל המחניף) שאיסור חנופה הוא רק שלא במקום סכנה, אבל במקום סכנה מותר! וראיה לכך מהמסופר בגמרא (נדרים כב.) על עולא שעלה לארץ ישראל והתלוו אליו שני אנשים ואחד מהם הרג את חברו והראה עולא שכאילו מסכים עמו, וכששאל את רבי יוחנן אם טוב עשה? השיב: את נפשך הצלת!

ושמא י"ל שחששו של יעקב היה לא מהעונש שיקבל על חטא החנופה שהרי מותר לו, אלא מהמציאות שיש בכח הרע של החנופה ליצור בעולם. ויובן עפ"י מה שאמרו חז"ל (סוטה מא:): כל אדם שיש בו חנופה מביא אף לעולם. ולא עוד אלא שאין תפלתו נשמעת".

וביאר הגרי"ד סולובייצ'יק זצ"ל (בספרו **בית הלוי**) מדוע אין תפלתו נשמעת? משום שחטאו היה בדיבור, לפיכך דין הוא שלא תקובל תפלתו ד"אין קטיגור נעשה סניגור".

אמרו חז"ל (הוריות י:) "אשרי הדור שהנשיא שלו מביא קרבן על שגגתו". וצריך להבין: איזו מעלה היא לדור במה שנשיאו מביא קרבן על שגגתו עד שראוי הדור להשתבח בזה?!

והביא הגר"מ שטרנבוך שליט"א (בספרו **טעם ודעת** - ויקרא) ביאור בשם הגה"צ **רבי ישראל סלנטר** זצ"ל, דהנה ישנם מנהיגים ופרנסי העם ההולכים בדרך לא טובה והעם מחניף להם מפני יראתם, עד שמדמים הם בעצמם כי צדיקים הם ושכל מעשיהם רצויים באמת.

על כן כאשר הנשיא עצמו מרגיש בחטאו, וכאשר נודע אליו חטאתו, מביא קרבן ומתודה עליו ומתקן דרכיו. מוכיח הוא בזה שאין בני דורו מחניפים לו ולא יכסו על פשעיו. הוא שאמרו חז"ל "אשרי הדור שהנשיא שלו מביא קרבן על שגגתו".

עליו לסלק עצמו מלדון...

פעם ראה הגאון **רבי חיים סולובייצ'יק** זצ"ל כי אחד מבעלי הדין בדין תורה שנידון לפניו בבית דינו, מחניף לו שהוא אוהבו ומעריצו וכדומה, אמר לו רבי חיים כי מעתה עליו לסלק את עצמו מלדון בדינו ונימוקו עמו:

כתוב בפרשת פנחס "ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחות מנשה בן יוסף ואלה שמות בנותיו וגו' ותעמודנה לפני משה... לאמר אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קרח כי בחטאו מת ובנים לא היו לו". ומה היתה תשובתו של משה על טענתן? "ויקרב משה את משפטן לפני ה'".

ואמר רבי חיים לבאר בדרך צחות: נראה כי הסיבה שהקריב משה רבינו את משפטן לפני ה' היתה משום שראה שבנות צלפחד מחניפים לו בזה שטורחים להדגיש ולציין כי אביהם לא היה בעדת קרח שחלקו עם משה. לפיכך פסל משה את עצמו מלדון בדינם ולכן "ויקרב משפטן לפני ה'".

תורת חיים

עלון "איש לרעהו" פרשת מסעי הוקדש לעילוי נשמת האשה החשובה

מרת דאלא נחמה בת ר' שמואל משה מנדל-פישר ע"ה

שיום היאהרצייט חל ביום ד' מנחם אב

הוקדש ע"י הילדים משפ' אסתר בילדר-בני ברק, משפ' מרדכי מנדל-ווינה, משפ' יצחק פישר-פתח תקוה, משפ' יפה הרשקוביץ-נחלים

להסתפק במה שחננו השי"ת ולא לרדוף אחר המותרות !

נלמד, בדרך רמז, מהפסוק: "ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם עפ"י ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם" (פרק לג–ב)

מלמדינו הכתוב שיסתפק האדם במה שהכרחי לו ביותר, ואל יבקש המותרות הן באכילה והן בלבוש. שזהו היסוד למי שרוצה לזכות בכתר תורה ולעבוד את השי"ת. הוא שנאמר "ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה'" – כלומר אם תהיינה ההוצאות לצורך המסע לעולם הבא, – זהו עפ"י ה', ואלה "מסעיהם למוצאיהם" – המסעות של האדם לטלטוליו ממקום למקום צריכים להיות "למוצאיהם" – רק להוצאות ההכרחיות ולא להתעשר ולמלא תאוותיו. (עפ"י מעם לועז – כסף נבחר)

החפץ חיים (בספרו **שם עולם**) כתב כי "הלוקסוס קילקל הרבה מאוד אנשים, כי עי"ז נעשה מקולקל בעוונות שבין אדם לחברו, כי מכיון שמתרגל להתנהג בהוצאה רחבה מאוד, כדרך העשירים הגבוהים, כבד לו מאוד להוריד עצמו מהנהגה זו, כי לכלימה תחשב לו, וכשהוא רואה שאין עסקו מעלה רווח, הוא מתיר לעצמו לעשות עוול בעסקיו, באונאה ורמיה וכדומה, וחושב לעצמו כי לא פעל כל עוול, כי זה נוגע לפיקוח נפש בני ביתו... וסוף דבר שמקלקל בזה גם כל דורותיו הבאים אחריו, אפילו בעוונות שבין אדם למקום..."

ואכן רואים אנו כיום כיצד הנהגת ההורים בחיי המותרות משפיעות ומרגילות את בני ביתם להוציא עוד יותר על מותרות, וכמו שהתריע על כך החפץ חיים בדבריו הנוקבים (בספרו **אהבת חסד** ח"ב פ"כ) וכך כתב:

"**והם** (הילדים) מפריזין עוד את נכסיו ביותר על כל עניני הבל עד שמתדלדל לגמרי, ופתאום נתגלה שברו לכל, עד שנוגע ממש לבסוף לפיקוח נפש לו ולכל אנשי ביתו מגודל הצער והכלימה מכל הבעלי חובות שסיבבוהו וכתרוהו מכל עבריו, ותחת השמחה הרגעית של כח הדמיון שרימה אותם בתחילה, יש להם שברון וכאב לב משך עידן ועידנין. על כן החכם עיניו בראשו שלא לכלות ממונו בעניני הבל וריק, כי אם בענינים הכרחיים ובעניני צדקה וחסד ואז טוב לו".

"**התחרות** בחיי העולם הזה שיש היום ברמת חיי המשפחות, הוא נורא ואיום!" - אמר **הגרמ"י ליפקוביץ** זצ"ל באחת משיחותיו - "רואים שאפילו עני בישראל רוצה לערוך שמחות כמו עשיר. אין זאת אלא שהקנאה והתאוה מוציאים את האדם מן העולם. עלינו לעזוב את התחרות בעניני העולם הזה, ולעמוד בנסיון של חיי תורה מתוך דחקות, שזה הנסיון שלנו כעת. והתכלית היא לעמוד בנסיון. ועוד יותר מזה: להתרומם מן הנסיון ולחיות כמו בדורות הקודמים - תורה מתוך הדחק".

הצדיק רבי אריה לוין זצ"ל רגיל היה לתאר את טבעי בני האדם כך: "מי שיש לו דירת חדר אחד מרגיש שיש בה רווח ומקום אף בשביל להכניס אורחים ונזקקים... מי שיש לו שני חדרים, כבר מרגיש דוחק להכניס אורחים, שכן חדר אחד מיועד להורים וחדר שני לילדים והיכן יכנסו האורחים?! מי שיש לו שלושה חדרים מרגיש צפיפות גם בשביל ילדיו, שכן חדר אחד מיועד להורים, החדר השני לבנים והשלישי לבנות, והיכן יכניסו את התינוק החדש? ומי שיש לו ארבעה חדרים מרגיש כבר ממש עני ואביון וזקוק לדירה גדולה יותר כדי לחיות ברווח ובנחת"...

"הסתפקות במועט" של גדולי התורה...

סיפרה הרבנית קרליץ ע"ה אשת הגאון **רבי ניסים קרליץ** יבלחט"א (בקונטרס "כחוט השני שפתותיך): כאשר אמם **הרבנית קופשיץ** ע"ה (אשת הגה"צ רבי צבי זצ"ל) היתה כלה, לא היו בידיה הצרכים המינימליים לחתונה. שלחו אותה לסבא הגאון **רבי יוסף חיים זוננפלד** זצ"ל לבקש את הכר של הסבתא שכבר נפטרה...

אמר לה הרב זוננפלד: "מי אמר שצריך כר? גם אדם הראשון לא היה לו כר!" השיבה לו: "הרי לסבא גשמיות יותר מאדם הראשון ולילדים של סבא יש יותר גשמיות ממנו. וא"כ, אני הנכדה צריך שיהיה לי קצת יותר..."

השיב לה הסבא הרב זוננפלד: "לא כן הוא. בעז"ה הילדים שלי יהיו יותר ממני. וילדיהם טובים מהם, והילדים שלך יהיו טובים ממך!"

עוד מסופר (שם) על ההסתפקות של פעם: ברחוב הרב בלוי בבני ברק היתה דירה בת ארבעה חדרים, בה התחלקו ארבעה משפחות! בכל חדר התגוררה משפחה! בחדר אחד גרה משפחת הגאון **רבי ניסים קרליץ** שליט"א. בחדר השני גרה משפחת הגאון **רבי חיים קנייבסקי** שליט"א. בחדר השלישי משפחת הגאון **רבי עמרם זקס** זצ"ל. ובחדר הרביעי משפחת הגאון **רבי דוב וינטרויב** זצ"ל. ופרוזדור משותף לכולם בה חיו בהסתפקות ובשמחה ואף אחד לא הרגיש, "צר לי המקום".

בדירה זו היתה מרפסת אחת. בערב בא **הגר"י קנייבסקי–הסטייפלער** זצ"ל ללמוד עם בנו **רבי חיים** שהיה באותה עת בשנה הראשונה לנישואיו. בצד אחד של המרפסת ישב הסטייפלער עם בנו ובצד השני ישב רבי ניסים קרליץ ולמד עם הגאון **רבי שלמה זלמן אולמן.**

מובן מאליו שגם בתוך החדרים גרו המשפחות בצפיפות. לא היו מיטות לכולם לישון בלילה. לחלק מהילדים "סידרו מיטה" ע"י שהניחו שורה של כסאות שהוצמדו לקיר או לארון. עליהם הניחו שמיכה כי לא היו להם מזרונים. כך ישנו בלילות.

באותו זמן בא רבי שלמה זלמן אולמן אל **החזון איש** לספר לו על מצבו הדחוק של אחיינו (של החזו"א) ר' ניסים קרליץ. השיב לו החזון איש: "הוא נולד בניסים והוא יחיה בניסים"!

חוט שני

ביתו של אדם גדול...

כשישב הגרי"ש אלישיב זצ"ל "שבעה" על הרבנית ע"ה בחדר הבית יחד עם בניו. סטנדר נמוך היה לצידו ומסכת מועד קטן פתוחה לפניו ובה הגה בכל רגע. הרבה מגדולי ישראל הגיעו לנחם ובהם **הגרא"מ שך** זצ"ל.

לאחר שקיים הרב שך מצות ניחום אבלים, עבר ביציאתו בתוך הדירה והתבונן על הדירה הקטנה ועל הרהיטים הדלים והמיושנים שנמצאים בבית. הוא נתמלא כולו התפעלות ולא נחה דעתו עד שהפטיר בהתרגשות: "נאר מיט אזא שטוב קען מען וואקסן אזא אדם גדול!" [=רק בבית דל כזה יכול לגדול אדם גדול כזה!"].

גדולה שימושה

מקרר של "מותרות"...

בחדר הכניסה לביתו של **הגראי"ל שטיינמן** זצ"ל עמד מקרר "אמקור" ישן. כשהתקלקל המקרר התעקשה הרבנית לתקנו ולא להחליפו במקרר חדש יותר. לאחר שנשברה הנעילה בו, הוסיפו מנעול מאולתר והמקרר נסגר כמו מחסן...

כשיצא המקרר סופית מכלל פעולה, ביקשה הרבנית להשיג מקרר משומש מאותו דגם, אלא שהשגת מקרר מדגם כה מיושן היה בלתי אפשרי, לכן נרכש מקרר ישן ומשומש, מדגם מתקדם יותר. היא ביקשה להכניסו לחדרה ולא להעמידו בחדר הכניסה כבעבר. כששאלוה לסיבת הדבר אמרה בפשטות:

"**לעלות** במעלות התורה זוכים רק בהנהגה של פת במלח תאכל. המקרר הוצב בהול, כי כאשר היו באות נשות אברכים לבכות על קשיהן, הייתי מראה להם את המקרר, ומסבירה להן שרק עם מקרר כזה אפשר לגדל תלמיד חכם בבית. עכשיו שיש לי מקרר חדש שאינו אלא מותרות, איך אנחם אותן. אם אין ברירה, לפחות שלא יעמוד במקום הגלוי לעין..."

מתוך מאמר

לקרב את החוטאים ואת הנחשלים – להדריכם ולכוונם לדרך האושר שבחיי תורה ומצוות!

נלמד מהפסוק: "והקריתם לכם ערים ערי מקלט תהיינה ונס שמה רוצח מכה נפש בשגגה" (פרק לה–יא)

לומדים מפסוק זה – אומר בעל חידושי הרי"ם – כיצד יש לנהוג עם אדם כזה שנכשל בעבירה חמורה, וכעת הריהו נרדף, ונפשו מרה עליו על שהרג נפש בשוגג, וכאילו אינו מוצא לו מקום בעולם. שאז מאיר לו הקב"ה פנים ואומר לו: "ושמתי לך מקום" – עדיין לא אבדה תקוותך. יש לך אכסניה בה תנצל מרודפי נפשך. בדרך זו גם עלינו לנהוג: לתת סיכוי ותקוה טובה לחוטאים. לא להתייאש מהם, לא להרחיקם ולעזבם בדרכם הקלוקלת. אלא לקרבם, להדריכם ולכוון להם את הדרך העולה בית ה'.

דעתו של **החפץ חיים** היתה כי ראוי ורצוי שבימי בין הזמנים ילכו בחורי ישיבתו בראדין, לעיירות, וירביצו שם תורה ואמונה. אך הגאון **רבי משה לונדינסקי** זצ"ל (ראש הישיבה בראדין) התנגד לכך נחרצות כי סבר שלא ראוי שבחורי ישיבה יתעסקו בזה.

שאל החפץ חיים את רבי משה: מדוע הנך מתנגד שבזמן שבו ממילא בחורי הישיבה נחים מלימודם, מדוע שלא יעסקו אז בפעילות לחיזוקו של עם ישראל?

השיב לו רבי משה: מצינו שהיו בעם ישראל שניים שזכו לקרב רחוקים, האחד היה אברהם אבינו שהצליח מאוד, כפי שאומרים חז"ל על הפסוק "את הנפש אשר עשו בחרן". הרי שאברהם אבינו הצליח לקרב רבים, ואילו השני היה ירמיה הנביא, שכאשר עמד להוכיח את ישראל, לקחוהו ושמו אותו בבור.

המשיך רבי משה ושאל: מה ההבדל בן שני האישים? מדוע אברהם אבינו הצליח לקרב כה רבים תחת כנפי השכינה, בעוד ירמיהו לא הצליח להחזיר את עם ישראל בתשובה?

אלא - ביאר רבי משה - אברהם אבינו כאשר באו אליו האורחים, נתן להם אוכל ואירחם כיד המלך, ולאחר הסעודה כשרצו להודות לו, אמר להם: הודו להקב"ה שברא את הכל, וכמובן אחרי שקיבלו ממנו, אזי נפתח ליבם וכך הצליח לקרבם, אבל ירמיהו לא הוכיחם בדרך של אברהם ולכן לא הצליח, ואדרבה שמו אותו בבור.

לפיכך - סיים רבי משה - אני מתנגד שבחורי הישיבה העניים יגיעו לעיירות, משום שהם יזדקקו לחסדי האנשים, ולאחר מכן ינסו להטיף להם מוסר לחזקם ולקרבם לאביהם שבשמים. בדרך זו אין סיכוי שיצליחו, אלא רק אם יבואו אליהם כדרכו של אברהם אבינו, כך יוכל להצליח.

באחת מאיגרותיו כתב **הגרא"א דסלר** זצ"ל: "צריך לעשות בני תורה לא רק מן הילדים אלא גם מן המבוגרים. אם אנו לא נעשה מי יעשה? מה ה' דורש מאיתנו עכשיו? לקחת חבל ולחגור מתנינו ולסובב לחפש מושפעים אשר נוכל לעשותם לבני תורה... ללכת מבית לבית ולטעון ולטעון עד שימצאו מתחת לתהום איזה נער או בחור שאפשר לפעול עליו ולהורותו וללמדו את השקפות התורה"...

החזון איש כתב באיגרתו (**קובץ אגרות** ח"א פ"א) לאחד הרמי"ם: אחשוב ליותר נכון להתגלגל ולסבול ולקרב בכל מה שאפשר, וזה כל פרי של הישיבה, לתת לפתאים ערמה ולתועים בינה. ואין מקום להאשים את השובבים, כי הלא עיר פרא אדם יולד. ועלינו להשתדל בזה בכל מחיר, ולפעמים ימין דוחה ושמאל מקרבת, ופעמים לקרב בשתי ידים.

"לא תעמוד על דם רעך"...

נוהג היה הגאון **רבי יהודה צדקה** זצ"ל לנצל כל הזדמנות. כדי לפנות במישרין אל אחים תועים מאחינו בני ישראל שיחזרו בתשובה. הוא לא חס אף פעם על כבודו, ומעולם לא הפליג בחשבונות רבים אשר ביקשו בני האדם כגון: האם לא אפסיד מה בגלל תוכחותי? ושמא יחרפני האיש ויחזיר לי מנה אחת אפים? הוא חי כל הימים בתחושה של איש המצווה ועומד: "לא תעמוד על דם רעך".

פעם קרה בליל שבת קודש, כשעמד לקדש על היין, עלה באוזניו קול מכשיר רדיו, הבוקע מחלונו של שכן חילוני, המתגורר בסמוך לדירתו. מיד הניח את הכוס מידו ויצא אליו, התדפק על דלת מעונו, וניסה לשכנע אותו להמנע מחילול שבת. שאל השכן: "מה לך מתערב בחיים הפרטיים שלי"? השיבו: "ואיך יכול אני לעמוד מנגד, בראותי שכן שלי נשרף באש, הלא זו אש של גיהנום"!

וזאת ליהודה

"הלא סופכם שתביאו אלי את ילדיכם..."

באחד הימים, כשיצא **הרב מפוניבז'** – **הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן** זצ"ל, לחו"ל, ואנשי משרד האוצר לא איפשרו לו לקחת מהארץ סכום ממשי של מטבע חוץ, שהיה דרוש לו למטרה מסויימת, הוכיח הרב כהנמן את הפקידים הבכירים שהתווכח עמהם, ואמר להם במרירות:

"**מדוע** כשיצאתי פעם אחרונה מארץ ליטא, בשנת ת"ש, הקציבו לי הגוים את הסך שש מאות דולרים לשימוש אישי, ואילו כאן במדינה העברית שלנו, שאני מכניס לתוכה מטבע חוץ בסכומים נכבדים מאוד, לא נותנים ליז?"

"**אלא**" - הוסיף בנשימה אחת - "שבכל זאת... אותם גוים מליטא, הרי באותו זמן שאני נהניתי פה מהדולרים שלהם, טבחו שם את אשתי וילדי... ואילו אתם, פקידים חביבים, הלא סופכם שתביאו אלי כולכם אף את ילדיכם, ותתחננו שאלמד עמהם תורה בישיבה שלנו..."

הרב מפוניבז'

"מה יהא על ילדי ישראל?!"

פעם הגיע תלמיד חכם מרביץ תורה מארץ ישראל לבקר את **הראב"ד בלונדון – הגה"צ רבי יוסף צבי דינר** זצ"ל. בתוך שיחתם סיפר לו האורח בשבחיו של בני הראב"ד הגרים בארץ. הוא הפליא להללם בתורתם. ומעלתם. אך על פניו של רבי יוסף צבי הופיעה ארשת של מורת רוח, וככל שהלה המשיך לשבח את בניו כן נתגברה הבעת הצער. אף שלא הגיב מאומה.

אחד התלמידים שנוכח בפגישה הביע תמיהתו בפני הרב דינר: הרי דרך העולם כשמשבחים לפני האב את בניו, שמח ויגל לבו ופניו מפיקים נחת ושביעות רצון מדוע כאן ניכר צער ועגמת נפש על פניו?!

השיב לו הרב דינר בקריאת כאב את הדברים הבאים: "אכן, אמנם יפה מאוד שברוך ה' ילדי הולכים בדרך הטוב, אבל מה עם המוני ילדי ישראל שאינם זוכים לכך?! לי היו הורים שינחוני בדרך התורה וכך ידעתי מה להעביר לילדי, אבל הרי גם שאר ילדי ישראל הם בניו של הקב"ה, ואם כן היאך אני יכול לשמוח עם ילדי כאשר רבים מילדי ישראל אינם זוכים לחנוך של תורה, מה יהא עליהם"?

ככל הדברים האלה דיבר הרב דינר בסערת רוחו כשהוא ממשיך וזועק בכאב: האם אנו עושים מספיק עבורם? האם אין זו עצלות במה שאין עושים די לחיזוק ילדי ישראל"? והוסיף רבי יוסף צבי במר ליבו: "כל פעם שאני שומע שנולד ילד למשפחה חילונית, אני לא מפסיק לחשוב, היאך אוכל לדאוג לו שיגדל כיהודי..."

קובץ "קול התורה"

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

מה הפתרון למגפה? / הרב נפתלי וינברג

התשובה לשאלה שבכותרת: **חינוך טוב ובונה!**

אַה, בעצם לא פירטנו באיזו מגיפה מדובר, ואיך חינוך-טוב עוצר אותה.

הפעם נתמודד עם נושא פירוק משפחות. נושא חשוב מאין כמוהו. כל העתיד של עַם-ישראל תלוי בבריאותה האיתנה של המשפחה. על שני קָדְקֳדֵיהָ - האבא והאימא - מוטלת האחריות מחד גיסא והזכות מאידך גיסא להגיע ליעד.

מה כולל היעד? משפחה שמחה ובריאה בגוף ובנפש, חיים שקטים ומשגשגים בעיקר ברוחניות. בחלק הגשמי יש לדאוג למילוי צרכי המשפחה, בשילוב הסתפקות במועט ו"שמח בחלקו".

שיהיה ברור. אם ערכים אלו בלבד היו מנחים את כל המערכת, כולל הסבים והסבתות, ההורים ומוסדות החינוך, היינו מובטחים ב-99% הצלחה. המשפחות היו פורחות, וכל העם היה מהווה דוגמא של שלמות עבור העולם כולו!

אבל המציאות שונה, לצערנו. יש לנו **הרבה** מה לשפר עד שנגיע לאוטופיה הנ"ל של 99% הצלחה. לא פעם שמעתי ממנהלי מוסדות שדרושה לא פחות ממהפכה, כדי שהערכים החינוכיים הנצרכים יקבלו את מקומם הנכון בשטח. ישנם אמנם מנהלים, שמתוך הבנת המצב לאשורו, פועלים להטמעה דראסטית בלתי פוסקת של מידות טובות ודרך-ארץ אך אלה, עדיין, המיעוט.

ברוב מקומות הלימוד מה שעדיין קובע ומשפיע זו התחרותיות על הציונים הטובים, והמדד כמה בחורים התקבלו לישיבה הכי נחשבת. כאשר ערכים אלו תופסים את המקום הראשון, נדחקות המידות הטובות לכיוון מטה. אך מה לעשות? בית יהודי חם ותומך לא נבנה עם ציונים ומצליחנות, אלא אך ורק עם מידות טובות! וכל עוד לא ניתן להן המקום הראוי, יכולים לצמוח בעלי מידות לא-טובות אשר מקימים משפחות עם דור חדש של בעלי מידות דומות להוריהם... וה' ירחם.

* * *

ישנו טיעון של מחנכים שהתלמידים ממילא נחשפים לנושאי דרך-ארץ ומידות טובות, תוך כדי לימוד חומש וכו'. ואני אומר: גם אם זה היה נכון, הרי כאשר הבעייתיות של המצב כה זועקת, לא נוכל להרגיע עצמנו בטיעון הנ"ל. אם הדגש המרכזי בחינוך היה על מידות טובות היו רובן של אלפי הבנות הבוגרות מוצאים חתנים. בתים כמעט ולא היו מתפרקים, ועוד ועוד.

הכלל העולה: המציאות עצמה מכריזה **שחייבים** לשנות כיוון. להעמיד את החינוך למידות טובות בראש סולם העדיפויות, הן בבית והן במוסדות.

המפתח לשינוי המצב מצוי אך ורק בידיהם של ההורים. מנהלי המוסדות לא מתיימרים לקבוע עבור ההורים את החינוך, אלא רק להוות שלוחים להוציא לפועל את החינוך בו ההורים מעוניינים. בכל מוסד בו תקום דרישה ממושכת מצד קבוצת הורים מאורגנת, הדרישה תתקבל. האינטרס היסודי והבסיסי של כל מנהל שההורים יהיו מרוצים, אך אין לְצַפּוֹת מהמנהל להיות נביא ולדעת מה יעשה את ההורים למרוצים. על קבוצת הורים להתארגן בצורה מסודרת, ולהציג את ציפיותיהם בפני המנהל בצורה מכובדת ומובטח שתתקבל. צריך שיהיה ברור למנהלים חשיבות הדבר ושאין לו ברירה אלא להסכים עם ההורים.

* * *

עד שזה יקרה, כמה מילים בנוגע לפירוק משפחה. הצעד הזה הוא לא הצעד האחרון, אלא הצעד שאחרי האחרון. תמיד עדיף להתמודד עם המצב - גם אם זה קשה - מאשר לברוח ממנו. חילוקי הדעות נובעים בדרך-כלל או מנושא שקשור למידות טובות, או מחילוקי השקפות קוטביים. לוקח המון זמן לשנות מידות או השקפות, וזו בעצם עבודה לכל החיים, אך אין לברוח מהתפקיד.

במהלך חיי ראיתי כמה וכמה בתים שהיו בהם בעיות בשלום-בית, אך שני ההורים השכילו להבין שהאלטרנטיבה הרבה יותר גרועה. והם התמודדו. פשוט התמודדו. גם כאשר אחד מהם היה צודק לחלוטין, הוא בכל זאת הצליח להתעלות מעל עצמו ולשתוק. ולהבליג. העדיף להיות חכם - לא צודק.

* * *

לסיום אצטט משל שראיתי לפני שנים רבות באיזה ספר. שני צביים, אחד גבוה ואחד נמוך, התהלכו ביער. לצבי הגבוה הייתה בעיה, בכל פעם שהרים את הראש הסתבכו לו הקרניים בענפים. ואילו הצבי הנמוך צעד לו בחופשיות. פנה הגבוה ואמר לחברו: "קשה לי מאוד עם הענפים. אם רק היה באפשרותי הייתי קוצץ את כל הענפים לאורך קילומטרים ומפזז לי ביער כמוך!"

הרים הצבי הנמוך את ראשו ואמר: "עדיף וקל יותר שתנסר את קרניך, מאשר לנסות לנסר את כל עצי היער!"

המסר ברור.

כל אחד ידאג ל"קרניים" שלו, והכל מתוך סבלנות ועוד סבלנות. וכאשר קשה נזכור תמיד שזה לא בחינם, אלו יסורים שמכפרים על העוונות! כאשר זו צורת המחשבה, ורעיון הפירוק מוסר מן המדף לנצח, ניתן להמשיך את החיים מתוך השלמה ושמחה!

שבת שלום!

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il